

JAARVERSLAG 1997 VAN DE RAAD VOOR DEONTOLOGIE

Inleiding bij het jaarverslag

In het jaarverslag '97 van de Raad voor deontologie zijn elf dossiers opgenomen, die werden afgerond met een advies of een beslissing. Een aantal dossiers bevat meerdere klachten. In één dossier ging de Raad in op een vraag om advies over de spelregels die dienen in acht genomen te worden bij het respecteren van een embargo. In een ander dossier besliste de Raad om geen advies te geven, omdat het uitlekken van ontwerp teksten een serene behandeling in de weg stond. In nog andere dossiers besliste de Raad om bij een advies ook bemiddelend op te treden.

Bij de werking van de Raad voor deontologie in '97 kunnen een aantal kanttekeningen gemaakt worden.

- De weg naar de Raad voor deontologie, als een instantie die aan de hand van concrete problemen en klachten probeert de deontologische regels van de beroepsvoering te verduidelijken, wordt sinds 1995 steeds beter gevonden.
- De klachten zijn zeer verscheiden en vaak ook complex. In meerdere gevallen is de klacht niet alleen gericht tegen een journalist, maar ook tegen een redactie verantwoordelijke, een uitgever en/of een leidinggevend persoon van een radio- of televisiestation. In de adviezen wordt, indien nodig, rekening gehouden met deze spreiding van de verantwoordelijkheden.
- Veel klagers doen ook een beroep op juridische bijstand. Dat brengt de werkzaamheden van de Raad op de scheidingslijn tussen het verklaren van de deontologie en pure rechtspraak. Dit zorgt ook voor een spanningsveld, gezien het gebruik dat van adviezen van de Raad kan gemaakt worden tijdens procedures voor de rechtbank.
- De Raad probeert op een pragmatische manier haar werking te verbeteren en de 'rechten' van alle partijen maximaal te waarborgen. Toch rijzen bij de gevolgde procedures regelmatig vragen, die in de toekomst een klaar antwoord vergen. Het gaat dan bijvoorbeeld om de inschatting van de ontvankelijkheid van een klacht; de mogelijkheden van de Raad om een advies te geven bij een klacht tegen een journalist die geen lid van de AVBB is; de bekendmaking van de adviezen.

Wat dit laatste betreft, worden tot nog toe twee kanalen gebruikt. Ten eerste wordt de inhoud van een advies bekend gemaakt aan de betrokken partijen. Dat is trouwens vanzelfsprekend. Ten tweede worden de adviezen gebundeld in een jaarverslag en als zodanig gepubliceerd in De Journalist. Daarbij worden de aangeklaagde journalisten anoniem vermeld, steunend op de redenering dat de inhoud van de klacht en van het advies relevanter zijn voor het verduidelijken van de deontologische regels. De kritiek is evenwel dat de adviezen op deze manier een belangrijk deel van hun effect verliezen.

In deze context kan overigens niet onvermeld blijven dat de krant De Morgen een advies - waarin haar hoofdredacteur en een journalist onzorgvuldigheid werd aangewreven -, heeft gepubliceerd en consequent heeft omgezet in een publieke

verontschuldiging aan het adres van de klager (cfr. Dossier nr. 11). Dit was een belangrijk precedent en een ruggensteun voor de Raad voor deontologie.

De deontologie van de journalist en de zelfregulering met de Raad voor deontologie als referentiepunt, kregen in '97 opnieuw veel aandacht. De Leuvense rector André Oosterlinck gooide een knuppel in het hoenderhok. In opiniebijdragen en in diverse media werden de deontologie en de Raad besproken. Berichtgeving over controversiële en andere dossiers kreeg eveneens uitlopers in vragen over de regels waaraan journalisten zich zouden moeten houden. Beleidsverantwoordelijken zoals De justitieminister en Vlaams mediaminister Eric Van Rompuy lieten zich horen in het debat.

De werking van de Raad voor deontologie in de voorbije drie jaren en dat debat in media en politiek zijn aansporingen om de zelfregulering beter te structureren en organiseren. In dit verband heeft de Gentse mediadeskundige Dirk Voorhoof een belangrijk advies aan de justitieminister bezorgd.

Voorhoof stelt voor om in een nieuwe, aparte instelling een plaats te geven aan een Raad voor de Journalistiek en een ombudsfunctie voor de media. In deze instelling zouden journalisten, hoofdredacteurs, uitgevers en omroepen zetelen. De Raad voor Journalistiek zou toezicht uitoefenen op de journalistieke deontologie (op klacht; ambtshalve; door middel van adviezen). Beslissingen over ernstige inbreuken zouden overgemaakt worden aan de erkenningscommissie.

Steeds volgens de visie van Voorhoof betekent dit laatste ook dat de wet van 30 december 1963 inzake de erkenning en bescherming van de titel van beroepsjournalist moet aangepast worden. Concreet zou een erkenning gekoppeld worden aan de expliciete bevestiging dat de deontologie bij de beroepsuitoefening gerespecteerd wordt. Een negatieve beslissing van de Raad voor Journalistiek zou tot een intrekking van de erkenning kunnen leiden.

Deze voorstellen zijn een interessante en nuttige aanzet om een overleg met de Minister van Justitie te stofferen. De Raad voor deontologie en de AVBB willen de draad van dat overleg snel opnemen.

Patrick Martens
Voorzitter Raad voor Deontologie

Dossier nr. 1

Drie klachten werden bij de deontologische Raad ingediend over artikels die handelden over de dierenafdeling die afhangt van de Geneeskundige Faculteit van een universiteit.

Het waren artikels van een confrater die werkt voor een algemeen informatief weekblad (dossier A), een confrater die werkt bij een dagblad (dossier B) en een confrater die schrijft in een gespecialiseerd blad (dossier C).

Dossier A

DOSSIEROMSCHRIJVING

1. Op 1 oktober 1996 heeft het Bureau van de AVBB de klacht van de universiteit (dierenafdeling) tegen de journalist ontvangen.

Deze klacht werd onderzocht op 24 oktober en overgemaakt aan de Raad voor deontologie.

De Raad voor deontologie heeft vergaderd op 15 november 1996.

De hoorzittingen die oorspronkelijk gepland waren voor 18 december 1996 hebben plaatsgevonden op 14 januari 1997. De hoofdredacteur van het weekblad werd, op zijn aanvraag, eveneens door de Raad gehoord. De Raad heeft zijn advies gegeven op 25 februari 1997.

2. De klachten geformuleerd door de klagers, zijn met name: de stellingname van de journalist, het feit dat hij de verklaringen van een dierenarts die vroeger in de dierenafdeling werkte, de zijne gemaakt heeft zonder de gegrondheid ervan bij de universiteit te controleren, het gebruik van een bedrieglijke foto (een foto die voorgesteld werd als was hij genomen bij een interventie van de politie, daar waar de foto van daarvoor dateerde).

ADVIES VAN DE RAAD VOOR DEONTOLOGIE

1. De Raad stelt vast dat de stellingname van een journalist zonder meer gewettigd is. Een journalist mag zeker een standpunt innemen en een mening verdedigen, op voorwaarde echter dat hij de waarheid respecteert. Artikel 2 van de Code van de journalistieke beginselen die goedgekeurd werd door de BVDU, de NFIW en de AVBB zegt hierover *“De feiten moeten onpartijdig verzameld en weergegeven worden.”* En de journalist moet er volgens de bepalingen van artikel 3 van diezelfde code op toezien dat hij de uiteenzetting van de feiten gescheiden houdt van de opinie die erover uitgedrukt wordt... wat in de artikels in kwestie niet het geval is.

2. De Raad betreurt dat de confrater in kwestie geen contact opgenomen heeft met de verantwoordelijken van de universiteit of het laboratorium om de door zijn bronnen beschuldigde partij te horen. Doordat hij niet op die manier te werk is gegaan, geeft de confrater de indruk dat hij de feiten niet in onpartijdigheid verzameld heeft, ook al heeft hij alle voorzorgen genomen om de hem overgemaakte informatie te controleren en te toetsen.

3. De publicatie van een foto die genomen werd vóór de huiszoeking door de politie en het feit dat dit gegeven niet vermeld werd, kan inderdaad de indruk wekken dat het om bedrog gaat. Evenwel laat de uitleg zoals die verstrekt werd door de confrater in

kwestie en door de hoofdredacteur van het blad veronderstellen dat het veeleer een vergissing betreft. Het blad wilde bewust geen foto's publiceren die effectief genomen waren tijdens de huiszoeking door de politie, omdat de scènes erop als te afschuwelijk beschouwd werden. Daarom is men teruggevallen op de beschikbare foto, die eerder door de dierenarts overgemaakt was. De Raad betreurt dat de datum van de opname niet vermeld werd.

4. De Raad merkt op dat uit een studie van alle dossierstukken blijkt dat heel wat aantijgingen tegen het laboratorium, juist zijn en dat de journalist alle nodige voorzorgen genomen heeft om van deze feiten verslag uit te brengen.

Dossier B

DOSSIEROMSCHRIJVING

1. Op 1 oktober 1996 heeft het Bureau van de AVBB de klacht van de universiteit (dierenafdeling) tegen de journalist ontvangen.

Deze klacht werd onderzocht op 24 oktober en overgemaakt aan de Raad voor deontologie.

De Raad voor deontologie heeft vergaderd op 15 november 1996.

De hoorzittingen die oorspronkelijk gepland waren voor 18 december 1996 hebben plaatsgevonden op 14 januari 1997. De journalist heeft zich niet gemeld en kon dus niet worden verhoord. De Raad heeft zijn advies gegeven op 25 februari 1997.

2. De verwijten aan de journalist van het dagblad zijn eveneens stellingname en overname van beschuldigingen geuit door een dierenarts die vroeger met het laboratorium van de universiteit verbonden was. De klager meent voorts dat de gebruikte koppen sensatiegericht zijn en van aard om het onderzoekslaboratorium in diskrediet te brengen.

3. De confrater, die niet bij de AVBB aangesloten is, heeft zich op de zitting van de deontologische Raad niet gemeld, zodat hij hierover ook niet gehoord kon worden.

ADVIES VAN DE RAAD VOOR DEONTOLOGIE

1. Wat de stellingname en het overnemen van beschuldigingen betreft, meent de Raad dat stellingname vanwege een journalist volledig gegrond is. Een journalist mag zeker een standpunt innemen en een mening verdedigen, op voorwaarde echter dat hij de waarheid respecteert. Artikel 2 van de Code met journalistieke beginselen die goedgekeurd werd door de BVDU, de NFIW en de AVBB zegt hierover "*De feiten moeten onpartijdig verzameld en weergegeven worden.*" En de journalist moet er volgens de bepalingen van artikel 3 van diezelfde code op toezien dat hij de uiteenzetting van de feiten gescheiden houdt van de opinie die erover uitgedrukt wordt ... wat in de artikels in kwestie niet het geval is.

2. De Raad heeft de journalist niet kunnen ondervragen over de koppen van zijn artikels en kan hem dus de sensatiegerichte inhoud ervan niet toeschrijven.

Dossier C

DOSSIEROMSCHRIJVING

1. Op 1 oktober heeft het bureau van de AVBB de klacht van de universiteit (dierenafdeling) tegen de journaliste ontvangen. Deze werd onderzocht op 24 oktober en overgemaakt aan de Raad voor deontologie. De Raad heeft vergaderd op 15 november 1996. De hoorzittingen die oorspronkelijk gepland waren voor 18 december 1996 hebben plaatsgevonden op 14 januari 1997.
2. Het verwijt aan de journaliste van het vakblad is dat zij een artikel gewijd heeft aan de beschuldigingen die geuit werden door de dierenarts en dat zij op de persconferentie van de rector, onvoldoende informatie verstrekt in verhouding tot de rest van het artikel.

ADVIES VAN DE RAAD VOOR DEONTOLOGIE

1. De Raad merkt op dat het artikel van deze collega enkel sloeg op een welbepaald aspect van de beschuldigingen aan het adres van het laboratorium, met name de herkomst van de honden. Maar zelfs rekening houdend met dit feit is het duidelijk dat zij het rectoraat van de ULB niet de kans gegeven heeft om de verwijten aan het adres van de universiteit, te weerleggen. Evenwel voert zij aan dat zij op de persconferentie verschillende keren dezelfde vraag heeft moeten stellen, om uiteindelijk een volgens haar onbevredigend antwoord te krijgen. De Raad betreurt dat zij bij het einde van de ene paragraaf waarin zij verslag uitbrengt over de persconferentie van de rector, middels een kort zinnetje (“Des explications qui ne trompent personne”, vrij vertaald : een uitleg die niemand gelooft) de inhoud van de verstrekte uitleg in twijfel trekt.
2. De Raad herinnert aan de plicht om de feiten in alle onpartijdigheid te verzamelen en te verslaan (art. 2 code met journalistieke beginselen) en om het feitenrelaas en de commentaren duidelijk te scheiden (art. 3, idem).

N.B. : De klager heeft beroep aangetekend bij het College van deontologie voor de adviezen gegeven in dossiers A en B. Op aanvraag van de klager werd deze procedurenochtans tijdelijk opgeschort.

Dossier nr. 2

DOSSIEROMSCHRIJVING

1. Het bureau van de Algemene Vereniging van Beroepsjournalisten in België (AVBB) heeft tijdens zijn vergadering van 5 december 1996 kennis genomen van dit dossier en heeft het overgemaakt aan de Raad voor deontologie. De Raad voor deontologie heeft het dossier een eerste keer besproken tijdens zijn vergadering van 25 februari 1997. Tijdens de zitting van 11 maart 1997 werden beide partijen gehoord en op 26 maart 1997 werd volgend advies gegeven.
2. Een journalist dient een klacht in tegen een ander journalist en verwijt deze laatste dat hij de door hem geleverde inlichtingen gebruikt heeft en deze in de vorm van een interview met een oud wielerkampioen heeft laten verschijnen. Het geschil tussen de beide journalisten gaat dus eveneens over de vraag of dit interview al dan niet heeft plaatsgevonden.

AVIES VAN DE RAAD VOOR DEONTOLOGIE

De Raad voor deontologie stelt vast dat op het kernpunt van het telefonisch interview met een vroeger wielerkampioen beide partijen hun stelling handhaven.

De Raad meent dat het aangewezen - want zorgvuldiger - geweest was dat in de bijdrage ook andere bronnen vermeld waren.

De Raad oordeelt dat de leiding van de krant zich in een schriftelijke reactie op een brief van de wielerkampioen beter in minder provocerende woorden had uitgedrukt.

De Raad stelt vast dat de klager prijs stelt op een verontschuldiging van deze journalist en dat deze laatste bereid is een en ander op een serene manier uit te praten. De Raad vraagt daarom aan de journalist daartoe de nodige stappen te zetten, hierbij verwijzend naar de laatste alinea van zijn nota.

Dossier nr. 3

DOSSIEROMSCHRIJVING

Op 2 september 1996 bracht een informatief TV-programma een item over het proces tegen John Stanford en het pedofiliënnetwerk waarmee Stanford banden zou hebben gehad. De uitzending koppelde Stanford aan Spartacus, de Spartacusgids en de verdwijning van kinderen in Manilla. De Spartacus-gids 96 heeft echter niets te maken met die van 93 toen Stanford daar nog was. De (Duitse) uitgever heeft zich overigens in een brief aan de leden en in de gids gedistancieerd.

De Vereniging, die de Spartacusgids 96-97 in ons land verdeelt, voelde zich door de uitzending geschaad. Zij vroeg de cassette op bij de TV-zender om nadien een nuancering te vragen in een volgende uitzending. De cassette werd echter geweigerd en daarop wilde de Vereniging een recht op antwoord van de TV-zender. Ook dat werd geweigerd.

Daarop diende de Vereniging klacht in bij de Raad voor deontologie wegens eenzijdige en foutieve berichtgeving.

HOORZITTINGEN

De vertegenwoordiger van de Vereniging heeft op 26 maart 1997 voor de Raad de grieven van de Vereniging herhaald. De uitzending had enkel tegenstanders van Spartacus aan het woord gelaten en was daardoor eenzijdig negatief. Zij gaf bovendien foutieve informatie o.a. door de Spartacusgids te verbinden aan pedofiele netwerken.

De hoofdredacteur van de TV-zender werd gehoord op 16 april 1997.

Hij ontkent dat er een foutieve berichtgeving is geweest, maar geeft toe dat de uitzending misschien voor verwarring heeft kunnen zorgen maar dat is te wijten aan tijdsdruk. De journalist kreeg de opdracht de dag zélf van uitzending en baseerde zich op een aflevering van een andere TV-zender uit 1993 over Stanford. Bedoeling was aan te tonen dat het gerechtelijk onderzoek naar een pedofiliënnetwerk rond Stanford ook niet grondig was gevoerd.

De Raad betreurt dat deze laatstgenoemde uitzending niet werd geactualiseerd en dat de uitgever en de verdeler van de Spartacusgids 96 niet werden gehoord. Gegevens van 1993 waren immers achterhaald in 1996. De hoofdredacteur geeft dit toe, maar wijst opnieuw op tijdsgebrek. Hij zegt dat het niet haalbaar is om nog alle partijen in eenzelfde item aan bod te laten komen. Alle partijen krijgen binnen een bepaald tijdsbestek de kans om hun visie te geven. De hoofdredacteur betwist dat de eenzijdigheid een uiting zou zijn van een negatieve ingesteldheid van de TV-zender jegens homo's. Ten bewijze daarvan heeft hij referenties van vorige uitzendingen, waarin de homobeweging positief werd benaderd.

De Raad wenst te weten waarom de Vereniging geen cassette kreeg resp. geen recht op antwoord. De hoofdredacteur zegt dat vooreerst de reactie van de Vereniging erg laat kwam, meer dan een week na de uitzending. Bovendien gaf de TV-zender geen foutieve informatie.

Hij verzekert er de Raad van, indien de Vereniging sneller gereageerd had, hij bereid zou geweest zijn om in een eerstvolgende uitzending enkele nuanceringsaan te

brengen. De hoofdredacteur vindt het jammer dat de Vereniging niet voor een verkennend, lees : verzoenend, gesprek met de TV-zender heeft gekozen, maar meteen in de aanval is gegaan.

Hij is nog bereid tot zo'n verzoenend gesprek, dat de frustraties en de verontwaardiging na de uitzending van 3 september 1996 wel niet meer kan opvangen maar voor de toekomst spanningen zou kunnen vermijden.

ADVIES VAN DE RAAD VOOR DEONTOLOGIE

De Raad stelt dat er van de kant van de TV-zender geen bewuste wil is geweest om te schaden, maar dat de verwarring in de gewraakte uitzending het gevolg is van een onzorgvuldig werkstuk, dit tengevolge van de tijdsdruk.

De Raad betreurt dit maar meent dat er geen sprake kan zijn van een negatieve houding van de TV-zender ten opzichte van de Vereniging. De Raad reageert unaniem gunstig op het voorstel van de hoofdredacteur om een verzoenend gesprek te hebben met de Vereniging.

Een lid van de Raad zal als bemiddelaar tussen beide partijen optreden.

Dossier nr. 4

Naar aanleiding van het verbreken van twee embargo's die de gerechtelijke overheden in het kader van de "zaak Dutroux"(*) afkondigden, heeft het Bureau van de AVBB de Raad voor deontologie om advies gevraagd over het al dan niet naleven van een embargo in het algemeen.

De Raad voor deontologie heeft advies gegeven op 25 juni 1997.

HET NALEVEN VAN EEN EMBARGO IN HET ALGEMEEN

De vraag naar het naleven van een embargo is strikt genomen geen deontologische kwestie: de "Verklaring der plichten en rechten van de journalist", noch de "Code van de journalistieke beginselen" verwijzen er rechtstreeks of onrechtstreeks naar.

Het is eerder een gewoonte die in het beroep ontstaan is op initiatief van zij die informatie leveren aan de journalisten.

Een embargo is het verzoek om een tijdelijke stilte in acht te nemen, een uitstel van berichtgeving.

Er dient van meet af aan een duidelijk verschil gemaakt te worden tussen twee situaties :

- * De instemming van de journalist werd gevraagd.
- * Degene die de informatie geeft, besluit unilateraal het embargo te eisen.

In het *eerste geval* heeft de journalist zijn toestemming verleend en wordt hij uiteraard geacht zijn woord te houden.

In het *tweede geval* is de journalist niet verplicht het embargo na te leven. Het is weliswaar de gewoonte het wel te doen.

Er wordt dan rekening gehouden wordt met een aantal waarderingsregels:

- * De wil geen schade te berokken aan de persoon of de instelling die de informatie verschaft en die gewoon verzoekt de publicatie (of de verspreiding via de audiovisuele media) uit te stellen. Men is hier in zekere zin beleefd. Het is correct ten aanzien van de collega's die dit verzoek zouden willen inwilligen en die zich benadeeld zien door degenen die het embargo niet naleven. De correctheid gebiedt het persagentschap dat het nieuws onder embargo geplaatst heeft, niet in een netelige positie te brengen: zelfs als tussenpersoon heeft het agentschap in zekere zin het verzoek om een embargo bevestigd door het woord te vermelden in zijn bericht.

In het referentiewerk "Droits et devoirs des journalistes" van Joseph Demarteau en Léon Duwaerts, gepubliceerd door de vroegere AVBB, kan men hieromtrent lezen: *Deze beperking overtreden houdt een ernstige nalatigheid in tegenover de leverancier van het document of het bericht, tegenover de collega's die, onder dezelfde omstandigheden verwittigd, dreigen benadeeld te worden door het embargo wel na te leven, en wellicht tegenover derden die het uitstel van berichtgeving gevraagd hadden omdat ze van mening waren dat een voortijdige publicatie nadelig zou zijn.*

Deze nalatigheid is eveneens onhandig, omdat een bericht dikwijls wordt

doorgegeven nog voor het gebruikt kan worden enkel en alleen om de taak van de dagbladpers te vergemakkelijken. Zo'n attentie beantwoorden met een onbeleefdheid getuigt van bijzonder weinig tact, en kan daarenboven de informateur op het idee brengen zijn attentie niet te herhalen. (§ 167, blz. 120).

* De wil rekening te houden met de gevolgen van het niet naleven van het embargo. Er kan niet alleen schade berokkend worden aan diegene die de informatie levert, maar onrechtstreeks ook aan de gemeenschap (zoals bijvoorbeeld het bericht van een komende politie-actie tegen misdadigers).

Zelfs als de informatie toch bekomen werd, hebben journalisten de gewoonte het embargo na te leven, behalve wanneer ze ervan overtuigd zijn dat de "gevraagde stilte" het algemeen belang meer schade zou berokkenen dan de bekendmaking van het nieuws.

In hun commentaar op dit gebruik in ons beroep, melden Duwaerts en Demarteau (op. Cit. § 32) : *Het is zeker zo dat de informatieplicht zijn vereisten heeft, maar soms (in het geval van strafbare feiten) worden ze gematigd door de plicht het werk van het gerecht niet tegen te werken door voortijdige berichtgeving : is in zo'n geval het algemeen belang van de gemeenschap die vraagt dat delinquenten gevat en gestraft zouden worden, niet belangrijker dan het belang dat een dagblad of journalist kan hebben door sensatienieuws te publiceren?*

Het verzoek om een embargo moet uiteindelijk altijd gemotiveerd zijn.

Het moet begrensd zijn in tijd en de inhoud moet zo precies mogelijk omschreven zijn.

Indien dit niet het geval is, gaat het embargo al snel lijken op censuur.

DE EMBARGO'S VAN DE GERECHTELIJKE OVERHEDEN IN "DE ZAAK DUTROUX" ()*

In deze gevallen zou het wenselijk geweest zijn de embargo's na te leven.

Inderdaad, door het niet te doen:

- * nam men bewust het risico "het zoeken naar de waarheid", doel van elk onderzoek van een onderzoeksrechter, in gevaar te brengen;
- * koos men er bovendien moedwillig voor alle journalisten, die zowel dit "onderzoek" als de deontologie respecteren, te trotseren;
- * hield men geen rekening met het algemeen belang van de maatschappij en de media, en koos men voor eigenbelang, in de minst nobele zin van het woord, hetgeen tegen de essentie van de deontologie zelf ingaat.

(*) Het gaat hier om het embargo met betrekking tot de huiszoeken in het "satanisch" milieu en het embargo met betrekking tot de oorsprong van de informatie bij de opgravingen in Jumet.

Dossier nr. 5

DOSSIEROMSCHRIJVING

1. Dit dossier werd ingeleid op de bijeenkomst van de Raad voor deontologie op 25 februari '97. Het werd uitvoerig behandeld op de bijeenkomsten van 7 mei '97 en 25 juni '97.

Tijdens de bijeenkomst van 7 mei '97 kregen de betrokken partijen bij monde van hun respectievelijke advocaten de gelegenheid om hun schriftelijk gestoffeerde houding in dit dossier ook mondeling toe te lichten voor de Raad voor deontologie.

Tijdens de bijeenkomst van 25 juni '97 bekeek de Raad voor deontologie een kopie-tape van het betwiste item.

De Raad voor deontologie besliste over een advies tijdens een bijeenkomst op 8 juli '97.

2. De betwisting in dit dossier slaat op een item in het VT4-programma Breekijzer van 1 november '96. Het betreft een verzekeringsgeschil waarbij Mijnheer X zijn rechten poogt af te dwingen bij (één van) twee bedrijven op hetzelfde adres hun maatschappelijke zetel hebben.

3. De betwisting in dit dossier vertoont grote gelijkenissen met het dossier van een handelsvennootschap vs Breekijzer/VT4". De Raad voor deontologie sprak zich over dit laatste dossier uit in een advies van 25 februari '97 (zie "De Journalist nr 2 april/mei 1997).

In concreto keren de twee bedrijven en de directeur zich tegen de journalistieke aanpak van de journalist, die met een redactieploeg voor een producent (de nv Talent Factory) het programma Breekijzer aanmaakt, programma dat vervolgens door VT4 (na beoordeling van de tape) wordt uitgezonden.

Volgens de twee bedrijven en één van de directeurs bezondigt de journalist zich aan partijdige journalistiek, negeert hij het beginsel van hoor en wederhoor, en bedrijft hij een vorm van "overvaljournalistiek".

Daarbij wordt de overtreding van diverse deontologische regels ingeroepen: eerbied voor de waarheid en het recht van het publiek op waarheid; een eerlijke, verantwoorde, faire en onpartijdige verzameling van informatie; respect voor het privé-leven van personen; zich onthouden van laster, eerroof en beschuldigingen zonder grond.

4. De betwisting in het voorliggend dossier bevat ook een aantal andere en/of bijkomende elementen.

Zo wordt het opzet van een (verbruikers)programma zoals Breekijzer als zodanig niet in vraag gesteld. Deze stellingname is uitdrukkelijk bevestigd door de advocaat van het bedrijf tijdens de bijeenkomst van de Raad voor deontologie op 7 mei '97.

Voorts wordt nu enkel de werkwijze van de beroepsjournalist aangevochten. De eventuele medeverantwoordelijkheid van de hoofdredactie van VT4 wordt niet in de betwisting betrokken. Als nieuwe bezwaren tegenover de journalist worden bovendien aangehaald dat hij zich zou opgesteld hebben als "gemandateerde" van Mijnheer X en dat hij een vorm van chantage zou gepleegd hebben door de aankondiging dat het geschil "op een hoger niveau" zou aangekaart worden.

Ten gronde richt de betwisting zich bijkomend op een afspraak die tussen de betrokken partijen werd gemaakt bij het uitstellen van een procedure in kortgeding op 23 oktober '96. Het uitstel verschoof de zitting naar 15 november '96. De afspraak sloeg op het voorlopig niet gebruiken van "litigieuze beelden" (gemaakt tijdens opnamen op 3 oktober '96), dan wel het niet uitzenden van "het litigieuze programma-onderdeel". Op 1 november '96 werd in het VT4-programma Breekijzer "het item" toch behandeld, maar dan door middel van een montage waarin gebruik gemaakt werd van poppen.

5. Op 22 november '96 zond VT4 in het programma Breekijzer een recht op antwoord uit.

6. De betwisting in dit dossier maakt eveneens het voorwerp uit van een gerechtelijke procedure ten gronde (de procedure in kortgeding werd afgebroken wegens de facto "zonder voorwerp"). In de procedure ten gronde eisen de twee bedrijven een schadevergoeding van 15 miljoen frank. De eis is ingeleid ten opzichte van de journalist en zijn toenmalige hoofdredacteur, de nv Talent Factory (als producent) en VT4 (als bedrijf dat het item uitzond).

ALGEMENE VASTSTELLINGEN

° *Schadevergoeding*

1. De hoger genoemde procedure ten gronde loopt eveneens in het dossier "Een handelsvennootschap vs Breekijzer/VT4" (met een schadevergoedingseis van 10 miljoen frank). In een advies van 25 februari '97 noemde de Raad voor deontologie deze gang van zaken ongewenst. De argumenten hiervoor blijven ook met betrekking tot de nieuwe procedure onverkort gelden.

Het exuberante karakter van de geëiste schadevergoeding doet de vraag rijzen of enkel een bepaalde journalistieke praktijk geïsoleerd wordt, of dat wordt aangestuurd op (zelf)censuur. Dit laatste is voor de Raad voor deontologie ontoelaatbaar en gevaarlijk in een democratische samenleving, temeer daar het risico van (zelf)censuur nog versterkt is door het arrest van het Hof van Cassatie van 31 mei '96, dat de getrapte verantwoordelijkheid in mediageschillen ook in burgerrechtelijke zaken toepast.

° *Uitstel van de procedure in kortgeding*

2. Op 23 oktober '96 kwamen de betrokken partijen overeen de procedure in kortgeding voorwaardelijk uit te stellen. Dit uitstel was gekoppeld aan een afspraak om geen gebruik te maken van "de litigieuze beelden" zoals die op 3 oktober '96 door de journalist en een tv-ploeg waren gemaakt, dan wel om "het litigieuze programma-onderdeel" niet uit te zenden.

De Raad voor deontologie stelt vast dat in de aansluitende briefwisseling tussen de betrokken partijen geen eenduidige interpretatie aan deze afspraak werd gegeven. In de voorgelegde documenten is sprake van: "litigieuze beelden"; "het litigieuze programma-onderdeel"; "beeld- en klankmateriaal"; "de litigieuze reportage, bestaande uit beelden opgenomen bij de firma op 3 oktober 1996"; "het item".

De Raad voor deontologie is zeer verbaasd over het feit dat de betrokken partijen er bij de inleiding van een juridische procedure, respectievelijk de afspraak om deze procedure uit te stellen, niet in geslaagd zijn een eenduidige en niet voor uiteenlopende interpretaties vatbare afspraak te maken. Deze verbazing stoelt op de vaststelling dat de afspraak namens de betrokken partijen werd gemaakt door professionele juristen met een grote ervaring inzake mediageschillen.

Van hen mag met andere woorden aangenomen worden dat ze beter dan wie ook de betekenis van dergelijke afspraken kunnen kennen en inschatten.

Het gevolg is dat de Raad voor deontologie nu als "derde" wordt betrokken in een meningsverschil over een afspraak waarvan de juridische en feitelijke draagwijdte door de betrokken partijen verschillend uitgelegd wordt. Aan de Raad voor deontologie wordt concreet gevraagd de impliciete en/of expliciete bedoelingen van de betrokken partijen in het kader van een afspraak met een juridisch karakter te beoordelen en aan dat oordeel mogelijk deontologische consequenties te verbinden.

ADVIES VAN DE RAAD VOOR DEONTOLOGIE

• *Het opzet*

1. Het opzet van het VT4-programma Breekijzer wordt op zich niet meer aangevochten. Wel wordt namens de genoemde bedrijven gesteld dat "het algemeen belang niet de behandeling op televisie van de zaak van Mijnheer X vergt".

In het dossier "Een handelsvennootschap vs Breekijzer/VT4" heeft de Raad voor deontologie in een advies van 25 februari '97 gezegd dat de Raad zich niet dient uit te spreken over het maatschappelijk belang of de kwaliteiten van een dossier over mogelijk machtsmisbruik. De Raad voor deontologie herneemt deze stelling.

◦ *Het procédé*

2. In de voorliggende betwisting heeft de journalist geen oneerlijke methodes gebruikt. Mijnheer X stelde hem gegevens ter beschikking die werden beoordeeld door een team van journalisten en juristen. De journalist heeft zich vervolgens in de hoedanigheid van journalist en niet met een verborgen camera bij de genoemde bedrijven gemeld.

3. Het argument dat de journalist zich als "gemandateerde" van Mijnheer X heeft opgesteld is een overtrokken uitleg voor een zinsnede in een brief van 3 oktober '96 van de journalist aan de betrokken bedrijven. In de brief luidt het dat Mijnheer X hem heeft "gemandateerd om in zijn bijzijn en namens hem" het probleem aan te kaarten. Onder voorbehoud van het feit dat het hier om foutief Nederlands gaat, wil een en ander niet méér zeggen dan dat de journalist de toelating heeft gekregen om zich actief en in functie van het programma Breekijzer met zijn dossier in te laten.

In een advies van 25 februari '97 heeft de Raad voor deontologie gezegd dat het geen inbreuk op de journalistieke plichtenleer is, als een journalist vertrekt vanuit het standpunt van de burger (consument, patiënt, cliënt,...) en als daarbij de feiten gerespecteerd worden.

4. In zijn al genoemde brief van 3 oktober '96 stelde de journalist dat hij de zaak "op een hoger niveau" zou aankaarten. Dit wordt door de betrokken bedrijven als "bedreigend" ervaren en omschreven als "een arrogante manier" om "de macht van het medium televisie" te gebruiken.

Ook dit wordt door de Raad voor deontologie beschouwd als een overtrokken interpretatie. Anderzijds was een journalistiek meer correcte en duidelijke benadering van de betrokken bedrijven gediend geweest met een omschrijving door de journalist van de instantie die "op een hoger niveau" zou aangesproken worden, in casu de verzekeringsmaatschappij van de bedrijven.

5. Zoals opgemerkt in het advies van 25 februari '97, herneemt de Raad voor deontologie de zienswijze dat het programma-concept van Breekijzer (onaangekondigd, wel aangemeld maar ook ongevraagd met een draaiende camera een repliek over een consumentenprobleem vragen) een nodeloos intimiderend effect kan hebben. Een dergelijk effect kan bovendien een redelijke toepassing van het beginsel van hoor en wederhoor in het gedrang brengen en zodoende ook het vinden van de waarheid bemoeilijken.

De Raad voor deontologie herneemt tevens de stelling dat in het kader van het programma-opzet van Breekijzer het ongevraagd maken van televisie-opnamen alleen aangewezen is om in het algemeen belang ernstige misstanden aan het licht te brengen en wanneer daarvoor geen ander middel aanwezig is.

° *De uitzending van het item op 1 november '96*

6. De Raad voor deontologie spreekt zich niet uit over de kwaliteit van het betwiste item zoals het op 1 november '96 door VT4 in het programma Breekijzer werd uitgezonden. De Raad voor deontologie doet dat evenmin voor de gehanteerde “satire”-techniek.

De Raad voor deontologie meent wel dat het uitgezonden item als zodanig niet strijdig is met de deontologie van de beroepsjournalisten. Er werd geen laster verspreid en ook geen bedreigende taal gebruikt.

7. De Raad voor deontologie kant zich tegen elke poging om te verhinderen dat een journalist een item zou behandelen. In het verlengde hiervan en in navolging van de Algemene Vereniging voor Beroepsjournalisten van België verzet de Raad voor deontologie zich eveneens tegen een uitzendverbod, omdat voorafgaandelijke censuur het principe van de persvrijheid op de helling zet en strijdig is met artikel 25 van de Grondwet.

8. De Raad voor deontologie betreurt dat op 23 oktober '96 bij de beslissing om een procedure in kortgeding uit te stellen, de betrokken partijen er niet in geslaagd zijn de voorwaarden in een eenduidige afspraak om te zetten. De Raad voor deontologie meent ook dat bij de betwisting over de draagwijdte van de afspraak de naleving van de deontologie van de advocaten en niet deze van de beroepsjournalisten in het geding is.

De bedoeling van de afspraak tussen de genoemde bedrijven enerzijds, en anderzijds VT4, de nv Talent Factory en de journalist om in de loop van de procedure in kortgeding het item niet uit te zenden, kan nochtans niet in twijfel getrokken worden. Als de afspraak al naar de letter werd nageleefd, dan werd ze dat zeker niet naar de geest.

Het inroepen van het onderscheid tussen het aanmaken en het uitzenden van een programma, weegt hierbij niet op tegen het feit dat een goede journalistieke praxis - ook in de complexe organisatie van het medium van de televisie - stoelt op de correcte naleving van afspraken met informatieverstrekkers.

Dossier nr. 6

DOSSIEROMSCHRIJVING

1. Dit dossier werd ingeleid en voor een eerste keer besproken op de bijeenkomst van de Raad voor deontologie op 8 juli 1997.
Het werd nogmaals behandeld op de bijeenkomst van 25 juli 1997.
De cassette werd bekeken door enkele leden van de Raad.
Tijdens de vergadering van 8 oktober 1997 werd het ontwerp van advies besproken en besliste de Raad voor deontologie over het advies.

2. De klacht van de rijkswacht betreft een reportage van een TV-zender.
Op donderdag 17 april 1997 zendt deze TV-zender een reportage uit over de conclusies van de commissie Dutroux betreffende de problematische samenwerking tussen de rijkswacht en de gerechtelijke politie en het idee om een nieuwe federale eenheidspolitie op te richten.
Ook wordt ingegaan op de achtergronden van de twisten tussen beide politiekorpsen.

3. Om deze reportage te kunnen maken, hebben de verantwoordelijken contact gezocht met o.a. de rijkswacht (midden maart) met de vraag of deze wou deelnemen.

4. Rekening houdend met het feit dat het verslag van de commissie Dutroux openbaar gemaakt wordt op 14 april 1997, antwoordt de rijkswacht in eerste instantie dat zij geen medewerking wenst te verlenen aan een uitzending over de politieoorlog.
In deze hachelijke toestand wenst de rijkswacht geen standpunt in te nemen over andere politiediensten en wenst ze zeker niet alleen op te treden.
Ze wenst wel mee te werken aan een uitzending over de politie in het algemeen hetgeen volgens haar wil zeggen een uitzending over de huidige en toekomstige situatie, de perceptie van de post-Dutroux periode bij de verschillende Belgische politiediensten.

5. Na meerdere telefonische uitwisselingen tussen de TV-zender en de rijkswacht wordt overeengekomen dat de journalist een serie vragen opstuurt naar een rijkswachtkolonel.
Op 27 maart 1997 wordt er inderdaad een lijst met 13 vragen gefaxt.
Een ander journalist zal er begin april, bij afwezigheid van zijn collega, voor zorgen dat de montage afgewerkt wordt.
Op 14 april 1997 wordt de rijkswacht verontrust door de wending die de reportage aanneemt.
Op 15 april 1997 stuurt de rijkswacht een fax naar de eerste journalist om hem de ongerustheid te melden die bij hen heerst over de finaliteit van de montage.
De TV-zender antwoordt niet.

Op 17 april 1997, de dag van de uitzending, stuurt de kolonel via gerechtsdeurwaarder een schrijven waarin hij vraagt dat zijn interview niet gebruikt zou worden. De TV-zender reageert dezelfde dag: hij stelt voor dat een vertegenwoordiger van de rijkswacht de uitzending van te voren bekijkt en dat er, indien de rijkswacht dit wenst, op antenne gereageerd kan worden meteen na de uitzending. De rijkswacht antwoordt dat dit, rekening houdend met hun agenda, niet mogelijk is.

ADVIES VAN DE RAAD VOOR DEONTOLOGIE

1. De Raad voor deontologie heeft de cassette van de uitzending bekeken en stelt vast dat het inderdaad een reportage betreft over initiatieven van de rijkswacht die niet in goede aarde vielen bij de gerechtelijke politie.

De Raad voor deontologie beschouwt deze reportage als een evenwichtige reportage waarin geen enkele deontologische regel geschonden is.

2. Onafgezien de reportage en rekening houdend met de briefwisseling tussen de rijkswacht en de TV-zender, stelt de Raad voor deontologie vast dat de rijkswacht de neiging heeft voorafgaandelijke censuur te willen toepassen.

Voor de opname heeft de TV-zender de vragen gefaxt.

Indien men meent dat de vrijheid om te informeren ook de handelingsvrijheid van journalisten inhoudt, is dit een belangrijke toegeving.

De vragen worden duidelijk geformuleerd, zijn niet voor interpretatie vatbaar (het gaat wel degelijk over de politieoorlog) en worden door de rijkswacht aanvaard; het interview met de kolonel vindt plaats.

De TV-zender heeft zelfs op de dag zelf van de uitzending voorgesteld dat de rijkswacht de reportage zou bekijken en heeft aan de rijkswacht de mogelijkheid geboden na de uitzending te reageren.

3. De Raad voor deontologie kan dus geen gunstig gevolg geven aan de klacht van de rijkswacht. Deze klacht schijnt eerder ingegeven te worden door de lichtgeraaktheid van deze laatste en niet door het bestaan van een echte morele schade n.a.v. de uitzending van deze reportage.

Dossier nr. 7

DOSSIEROMSCHRIJVING

1. De Raad voor deontologie heeft het dossier op 10 juni 1997 onderzocht. De hoorzittingen van de partijen, die oorspronkelijk voor 27 augustus gepland waren, hebben niet plaatsgevonden : de journaliste vond het niet nodig om de elementen van haar klacht nogmaals te herhalen, de hoofdredacteur van het weekblad was verhinderd en had voldoende uitleg verstrekt per brief (cfr. infra). De Raad voor deontologie heeft het ontwerp van advies besproken op zijn vergaderingen van 17 september en 8 oktober 1997.
2. Vanwege met name genoemd in de TV-kritiek van het weekblad vraagt een collega van een TV-zender dat “de Raad voor deontologie zou nadenken over de eventuele gevolgen die aan deze zaak gegeven moeten worden”. Zij meent dat in de TV-kritiek de “grenzen overschreden werden”. Het gewoon lezen van deze “TV-kritiek”, die bij de klacht gevoegd was, vergde geen langdurige debatten; de auteur van de tekst maakt van een medewerker van de uitzending, die eveneens met naam genoemd wordt, de “minnaar” van de journaliste.
3. Omdat de tekst niet ondertekend was, heeft de Raad voorgesteld te luisteren naar de uitleg van de hoofdredacteur van het weekblad tijdens de zitting van 27 augustus. De hoofdredacteur heeft per brief laten weten dat hij die dag niet in het land was, waarbij hij er aan toevoegde dat hij niet inzag “wat hij zou te zeggen hebben” over een artikel “waarvan de toon overdreven is”, tenzij de klaagster “zijn welgemeende excuses aan te bieden”.

ADVIES VAN RAAD VOOR DEONTOLOGIE

De Raad voor deontologie stelt vast dat deze TV-kritiek getuigt van een volledig gebrek aan respect voor het privéleven van mensen en dus voor de gebruiken die in voege zijn, een gebrek aan respect voor de Belgische wet en de internationale conventies (vermelden wij artikel 8 van de Europese conventie voor de rechten van de mens), de verklaring betreffende de plichten en rechten van journalisten (verklaring van München, in 1971 goedgekeurd door de beroepsverenigingen van journalisten en in 1972 overgenomen voor de Internationale Vereniging van Journalisten, Congres van Istanbul). Deze verklaring geeft, naast tal van andere essentiële plichten, de plicht tot het respecteren van het privéleven van mensen. Het uitoefenen van “kritiek” valt niet buiten de draagwijdte van genoemde aanbevelingen en wetten.

Dossier nr. 8

DOSSIEROMSCHRIJVING

1. De Raad voor deontologie heeft het dossier op 12 juni 1997 onderzocht. Het werd door de Raad besproken op 25 juli en 27 augustus 1997. De journalisten werden door de Raad op 17 september 1997 gehoord. De Raad voor deontologie heeft het ontwerp van advies besproken op zijn vergadering 08 oktober 1997.
2. De dag na het verschijnen van een artikel in een weekblad, waarin sprake is van de hachelijke statutaire toestand van wat men voortaan de “schijnzelfstandigen” noemt, meent één van de belangrijkste middenstandsorganisaties van het land dat “de beroepsdeontologie overtreden is”.
In zijn brief beschuldigt de Secretaris-Generaal van deze organisatie de auteur van het artikel ervan “de bedenker en maker te zijn van een tijdschrift” dat net daarvoor uitgegeven was door een andere organisatie tot verdediging van de zelfstandigen, waarover onze confrater schrijft “dat het de enige is dat echt de solidariteitswaarden verdedigt”.
Kortom, een beschuldiging van dichotomie: er wordt de journalist verweten te schrijven over een organisatie, waarvan hij ook het tijdschrift zou ontwerpen en maken.

HOORZITTING

De journalist heeft de vragen van de Raad voor deontologie beantwoord op diens vergadering van 17 september.
Daaruit blijkt dat hij niet in dienst is van “de enige organisatie van zelfstandigen die de solidariteitswaarden verdedigt”, maar dat hij als zelfstandig journalist meewerkt aan het vakblad van deze organisatie. Hij voegt eraan toe: “dat betekent niet dat ik niet getuig van onafhankelijkheid”.

ADVIES VAN DE RAAD VOOR DEONTOLOGIE

Na het aanhoren van de uitleg vanwege de zelfstandige confrater meent de Raad voor deontologie Raad dat de klacht ongegrond is.
Met name blijkt uit alle elementen van het dossier dat de band tussen de journalist en de organisatie niet van die aard is dat hij geen onafhankelijkheid aan de dag zou kunnen leggen.

Dossier nr. 9

DOSSIEROMSCHRIJVING

1. De klacht in dit dossier slaat op de berichtgeving over de zelfmoord van een dertienjarige jongen. De ouders klagen over de schending van de privacy van het gezin en het verspreiden van laster over hun overleden zoon.
2. Dit dossier werd ingeleid op de bijeenkomst van de Raad voor deontologie op 25 mei 1997. Het werd behandeld op de bijeenkomsten van 8 juli, 25 juli, 27 augustus en 17 september 1997.

Op 23 juli 1997 hadden twee leden van de Raad een apart onderhoud met de ouders.

De vier aangeklaagde journalisten gaven schriftelijk toelichting bij hun aanpak van de betwiste berichtgeving en/of werden gehoord tijdens een van de genoemde bijeenkomsten van de Raad voor deontologie. Wat dit laatste betreft, werd de mondelinge uitleg in het geval van de journalist van een regionale televisie-omroep verstrekt door de hoofdredacteur.

Er was tevens schriftelijke correspondentie met het betrokken parket.

3. De Raad voor deontologie besliste over een advies tijdens een bijeenkomst op 17 december 1997.

ALGEMENE VASTSTELLINGEN

1. De klacht van de ouders heeft een selectief karakter. Ze is gericht tegen de journalist-syndicus die de basisinformatie bezorgde aan alle collega's. Ze is voorts gericht tegen drie beroepsjournalisten (twee van de schrijvende pers en één van een regionale televisie-omroep), die met deze informatie aan de slag gingen. Hoewel ook vele andere media over de kwestie berichtten, werd tegen hen geen schending van de privacy of het verspreiden van laster ingeroepen.

Zonder hiermee een oordeel uit te spreken, stelt de Raad voor deontologie vast dat drie van de vier aangeklaagde journalisten werk(t)en voor media met een (relatief) grote lokale impact en dat zij in hun bijdragen de thesis van het parket (het pesten op school als oorzaak van de zelfmoord) op een of andere wijze nuanceerden, dan wel in vraag stelden.

2. Het directe verweer van de ouders bij twee van de betrokken journalisten mondde uit in tegenklachten bij de politiediensten. Een van deze klachten werd nadien ingetrokken. Reactie en tegenreacties stonden een normale communicatie over aanpak, doel en (neven)effecten van de betwiste berichtgeving in de weg.

3. De ouders hebben zich ook gewend tot de Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer. Zij liet hen op 7 mei 1997 weten niet bevoegd te zijn. Zij raadde de ouders aan voor de burgerlijke rechtbank een schadevergoeding te eisen voor geleden morele schade wegens het onzorgvuldig uitoefenen van het beroep van

journalist. De ouders hebben deze stap (voorlopig) niet gezet omwille van financiële redenen en van de onzekere uitkomst van een juridisch geding over het dossier.

4. Het onderhoud dat twee leden van de Raad voor deontologie op 23 juli 1997 met de ouders hadden, leerde dat de betwiste berichtgeving op hen een zeer grote en verstorende impact heeft gehad, die als zodanig niet door een objectiverende klachtenprocedure alleen kan gevat en opgevangen worden.

5. In de media wordt in principe niet bericht over een zelfmoord. Uitzondering wordt gemaakt voor mensen met een publieke functie/rol, of waarvan de zelfdoding effecten voor het algemeen belang heeft. Maar ook dan is een vorm van terughoudendheid aangewezen.

6. Het ‘ontstekingsmechanisme’ in het voorliggende dossier was de verspreiding door een journalist-syndicus van basisinformatie die het parket bezorgde. Deze verspreiding gebeurde volgens de afspraken terzake in de plaatselijke perskring.

De bewuste informatie van een officiële bron legde een duidelijk verband tussen de zelfmoord van een jongen van dertien jaar en “het geweld op school”. Precies deze context was voor de betrokken journalisten aanleiding om over de zaak te berichten.

7. Dit ontslaat deze journalisten niet om te berichten in overeenstemming met de deontologische regels van hun beroep. Toch kan de Raad voor deontologie zich in dit bijzondere dossier niet alleen beperken tot de aanpak van de aangeklaagde journalisten, maar is ook het optreden van het parket en van de leiding van de betrokken media (hoofdredactie, uitgever) van groot belang.

8. Een van de betrokken media publiceerde ook een foto van de overleden jongen. Strikt juridisch gezien was dit geen inbreuk op de wet op de jeugdbescherming, omdat er geen sprake is geweest van een misdrijf.

ADVIES VAN DE RAAD VOOR DEONTOLOGIE

1. Er kunnen ernstige vragen gesteld worden bij het zorgvuldigheidsgehalte van de informatie die door de woordvoerder van het parket - in casu de eerste substituut van de procureur des konings - werd bezorgd aan de journalist-syndicus bij deze instantie. Er wordt een aantal kwalificaties van de overleden jongen opgesomd, die op zijn minst van ondergeschikt belang lijken en/of niet tot de competentie van een justitiële instantie behoren. Binnen minder dan drie dagen na de zelfdoding wordt bovendien zonder enige nuance een verband met een complexe context gelegd.

Deze vragen over het zorgvuldigheidsgehalte hebben belang omdat een parket een officiële bron is en zodoende kan weten dat zijn duiding van een feit de aanpak of benadering van een journalist sterk beïnvloedt.

In een wetsontwerp “tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek” - wetsontwerp dat momenteel behandeld wordt door het parlement en dat genoegzaam bekend is als het

ontwerp-Franchimont - wordt de relatie tussen het openbaar ministerie en de pers aangesneden. Onder artikel 57 van dit ontwerp luidt het dat het openbaar ministerie met instemming van de onderzoeksrechter gegevens aan de pers kan verstrekken “mits de rechten van verdediging, het privé-leven en de waardigheid van personen worden geëerbiedigd”.

2. De journalist-syndicus heeft volgens de afspraken in de schoot van de plaatselijke perskring de informatie die door het parket bezorgd dan wel bevestigd werd, aan de collega's doorgegeven. Dit gebeurde onder de vorm van een “intern werkdocument”. De Raad voor deontologie meent dat de journalist-syndicus geen professionele fout kan aangewreven worden.

Afgezien van de afspraken die bestaan, stelt de Raad voor deontologie zich de vraag of de rol van een syndicus zich beperkt tot doorgeefluik.

In een later advies zal de Raad voor deontologie daarover een standpunt innemen.

3. Journalist 2 wordt voor haar bijdrage voor een regionale televisie-omroep volledig gedekt door haar hoofdredacteur. De invalshoek van die bijdrage was het “maatschappelijk delicate probleem” van het pesten op school. Daarbij werd de privacy van het betrokken gezin als zodanig niet geschonden.

Ook andere, als lasterlijk ervaren informatie van het parket werd niet gebruikt.

Er vond een controle van de bronnen plaats en een interview met de ouders werd op hun vraag niet gebruikt voor de bijdrage.

De Raad voor deontologie heeft in hoofde van journalist 2 geen overtreding van een deontologische regel kunnen vaststellen.

4. Journalist 3 heeft in haar bijdrage voor een plaatselijk weekblad gepoogd de privacy van het betrokken gezin niet te schenden (cfr. de weglating van de familienaam, het gebruik van een andere voornaam van de jongen, het niet benutten van sommige persoonlijke kenmerken van de jongen zoals die door het parket omschreven werden). De bijdrage zelf wordt uiteraard gekleurd door de inzet van de journalist : ‘waarom en wie is schuldig ?’

Er is ook gebruik gemaakt van bijdragen in andere media en de bronnencontrole is niet geheel zorgvuldig geweest.

De beslissing om de bijdrage onder deze journalistieke condities toch te publiceren, werd genomen onder verantwoordelijkheid van de hoofdredactie van het blad.

Het gebruik van een (foutieve) foto-illustratie en de inhoud van het bijhorende onderschrift gaan voorbij aan de deontologische plicht om correct over feiten te berichten.

5. Journalist 4 neemt in zijn bijdrage voor een plaatselijk weekblad letterlijk de inhoud van het “interne werkdocument” van zijn collega-syndicus over. Deze informatie werd enkel getoetst bij de schooldirectie en voorts op een summier wijze bij een jeugdleider en een klasgenoot van de overleden jongen.

In deze bijdrage wordt de persoonlijke levenssfeer niet gerespecteerd. Ook heeft geen zorgvuldige bronnencontrole plaatsgevonden.

De directie van het blad heeft desondanks gemeend de bijdrage te moeten publiceren. Ze heeft bovendien de journalist, die zich contractueel in een precare situatie bevond, onder druk gezet om een foto van de overleden jongen op te sporen. De publicatie van deze foto valt volledig onder haar verantwoordelijkheid. Hoewel deze publicatie niet onwettelijk is, kan zij slechts omschreven worden als de uitwas van een verkeerd begrepen concurrentiedenken.

Dossier nr.10

1. Het dossier met klacht tegen de redactionele verantwoordelijke van de TV-zender wordt door het Bureau van de AVBB overgemaakt aan de Raad voor deontologie op 10 juli 1997.

De Raad voor deontologie bespreekt het dossier tijdens vergaderingen op 25 juli 1997 en 27 augustus 1997, brengt de directeur Televisie en Informatie van de TV-zender op de hoogte en vraagt een kopie van de cassette met de reportage.

Op 8 oktober 1997 wordt de cassette gevisioneerd en op 19 november 1997 worden de klager, in aanwezigheid van zijn advocaat en de journaliste, in aanwezigheid van haar hoofdredacteur en adjunct-directeur Informatie van de TV-zender, gehoord.

Ook neemt de Raad voor deontologie kennis van het vonnis in kort geding betreffende het recht tot antwoord gevorderd door klager.

2. Twee leden van de Raad voor deontologie formuleren daarna ontwerp-adviezen.

Deze worden op 1 december 1997 en op 9 december 1997 overgemaakt aan de andere leden.

Tijdens de vergadering van 17 december 1997 wordt één van beide ontwerp-adviezen besproken. Er wordt besloten het ontwerp aan te passen. De lezing van de definitieve versie wordt gepland voor de vergadering van 21 januari 1998.

3. Op 17 december 1997 wordt dit dossier besproken tijdens de opname van een reportage van een andere TV-zender, die zal worden uitgezonden op 23 december 1997.

De teksten van beide ontwerp-adviezen zijn door een lek in het bezit gekomen van de presentator van de uitzending.

Een van beide ontwerp-adviezen wordt voorgelezen.

De Raad voor deontologie heeft schriftelijk gereageerd tegen het bekend maken van een ontwerp-advies en heeft gevraagd dat de opname pas na het definitief worden van het advies eventueel zou uitgezonden worden.

Kopie van deze briefwisseling wordt ook overgemaakt aan de Minister van Justitie en de politicus en de journalist.

De reportage wordt toch uitgezonden.

4. Op 30 december 1997 komt de Raad voor deontologie bijeen in een buitengewone vergadering.

De Raad voor deontologie besluit dat zij niet meer bevoegd is om een advies te geven in dit dossier.

De Raad voor deontologie brengt haar adviezen uit na geheim beraad en als collegiaal orgaan.

Een serene sfeer en vertrouwen zijn nodig voor de behandeling van de vaak delicate dossiers.

Het geheim van het beraad is geschonden door het lekken van de ontwerp-adviezen.

Een collegiale beslissing nemen over een advies in dit dossier is niet meer mogelijk gezien de namen van de opstellers gekend zijn.

5. De Raad voor deontologie besluit dan ook de zaak over te maken aan het Bureau van de AVBB en signaleert de mogelijkheid dat het dossier op het niveau van het College voor deontologie zou worden gebracht.

De tekst van dit ontwerp-advies wordt besproken en goedgekeurd tijdens de vergadering van de Raad voor deontologie van 21 januari 1998.

Het advies wordt betekend aan de partijen.

Dossier nr. 11

DOSSIEROMSCHRIJVING

1. Op 21 juni 1997 publiceert De Morgen enkele artikelen over de vermeende banden die de Brusselse Procureur des Konings Benoît Dejemeppe zou onderhouden met het prostitutiemilieu. Dit gebeurt de dag nadat de financier Albert Mahieu een persconferentie heeft gegeven.
2. Op 23 juni 1997 stuurt de heer Dejemeppe een brief naar de hoofdredacteur van De Morgen om tegen de berichtgeving te protesteren.
Dezelfde dag schrijft hij eveneens naar de Algemene Vereniging van Beroepsjournalisten in België (AVBB), en vraagt hij de affaire te onderwerpen aan het oordeel van de Raad voor deontologie.
Hij verwijst met name naar drie artikelen van De Morgen van 21 juni 1997: een artikel onder de kop “Dejemeppe gelinkt met prostitutie” op de voorpagina, een commentaarstuk onder de hoofding “Hoezo, een apenland?”, en een artikel met als titel “De procureur leidt een bordeel” op pagina 6.
3. Op zijn vergadering van 10 juli 1997 besluit het Bureau van de AVBB de zaak over te maken aan de Raad voor deontologie.
4. De Raad voor deontologie wijdt een eerste bespreking aan het dossier op zijn bijeenkomst van 25 juli 1997.
Er wordt besloten beide partijen uit te nodigen voor een hoorzitting.
Klager laat evenwel weten dat hij daar niet wil op ingaan en dat hij vertrouwen heeft in het oordeel van de Raad voor deontologie.
5. Op 17 september 1997 worden een journalist en hoofdredacteur van De Morgen door de Raad voor deontologie gehoord.
Ze stellen dat ze bij hun berichtgeving zorgvuldig te werk zijn gegaan en dat De Morgen zich op diverse bronnen heeft gebaseerd, en niet enkel op de persconferentie van de heer Mahieu.

Ze wijzen er ook op dat De Morgen op 21 juni 1997 twee andere artikelen heeft gepubliceerd die Dejemeppe niet vermeldt: een stuk over een netwerk van gedwongen prostitutie dat over het Klein Kasteeltje loopt (“Infiltratie in het Klein Kasteeltje” - pagina 6) en een artikel over topfiguren van de Italiaanse maffia in België (“Mario Menegalli, de man van de mitraillette - pagina 6).

Voorts zeggen ze dat De Morgen op 20 juni 1997 herhaaldelijk geprobeerd heeft telefonisch een reactie te vragen aan de Procureur, maar dat die de redactie niet te woord heeft gestaan.

Tenslotte bezorgen ze de Raad voor deontologie een uitvoerige nota, met bijlagen, die hun stelling moet onderbouwen.

6. Op 19 november 1997 houdt de Raad voor deontologie een tweede bespreking over het dossier, na kennis te hebben genomen van de nota en de stukken die door de hoofdredacteur en de journalist van De Morgen zijn neergelegd.

7. Het advies van de Raad voor deontologie wordt besproken op de bijeenkomsten van van 17 december 1997 en 21 januari 1998.

Het advies wordt goedgekeurd op 11 februari 1998.

ADVIES VAN DE RAAD VOOR DEONTOLOGIE

1. De beschuldigingen die De Morgen aanbrengt tegen Procureur Dejemeppe zijn zeer zwaarwichtig.

Ook na nauwkeurige lectuur van de tekst van de artikelen blijft de boodschap dat er banden bestaan tussen de hoogste parketmagistraat van Brussel en het milieu van de prostitutie. Dat is trouwens ook de letterlijke betekenis van de kop op de voorpagina van de krant: ‘Dejemeppe gelinkt met prostitutie’.

De Morgen verwijst in zijn voorpaginastuk weliswaar naar de bron van die beschuldigingen, de heer Mahieu, maar dit gebeurt pas vrij laat in de tekst.

Op pagina 6 wordt de heer Mahieu overigens voorgesteld als een veeleer betrouwbare bron, die vroeger nog schandalen aan het licht heeft gebracht.

Nergens in de diverse stukken wordt er ook maar enigszins afstand genomen van de beweringen van de heer Mahieu. Dat valt op, omdat alle andere media die over de persconferentie van de heer Mahieu van de dag voordien berichten, daar wel afstand van nemen en de beschuldigingen voor rekening laten van betrokkene.

De Morgen neemt ze voor eigen rekening.

2. De hoofdredacteur en de journalist stellen nu dat ook andere elementen de beschuldigingen kracht bijzetten. Dat moet blijken uit de vertrouwelijke stukken die ze de Raad voor deontologie hebben bezorgd.

De Raad voor deontologie heeft de stukken onderzocht, maar kan niet anders dan vaststellen dat ze op verschillende manieren kunnen worden geïnterpreteerd.

In elk geval maken ze de beschuldigingen tegen Dejemeppe, met name dat hij banden zou onderhouden met het prostitutiemilieu, niet hard.

3. De stukken die De Morgen op 21 juni 1997 publiceert, maken geen melding van een reactie van Dejemeppe op de beschuldigingen. De journalist heeft aan de Raad voor deontologie meegedeeld dat hij de dag voordien herhaaldelijk heeft getracht de Procureur te bereiken, maar dat hij daar niet in geslaagd is.

Maar dat feit blijft in de krant van 21 juni onvermeld.

De Morgen maakt in zijn edities van de volgende dagen ook geen melding van het feit dat Procureur Dejemeppe, zij het in zeer algemene termen, met een brief tegen de inhoud van de artikelen heeft geprotesteerd.

4. De Raad voor deontologie is daarom van oordeel dat De Morgen in deze zaak onzorgvuldig heeft gehandeld. De krant heeft uiterst zware beschuldigingen tegen de Procureur eenzijdig en in grote opmaak (onder meer voorpagina en commentaarstuk) gepubliceerd. De beschuldigingen brengen de waardigheid van de Procureur en ook van zijn familie ernstig in opspraak. Informatie die een ander licht op de zaak zou kunnen werpen wordt op 21 juni 1997 en ook de dagen daarop niet opgenomen. Dat gebeurt pas ruim een maand later, wanneer op 9 augustus 1997 in de weekeindeditie van de krant een genuanceerd portret verschijnt van de heer Dejemeppe. Dat is echter te laat om nog te kunnen spreken van een redelijke toepassing van het beginsel van hoor en wederhoor.